

O spirituálu Jdi, Mojžíši

<https://www.magazinuni.cz/hudba/go-down-moses/>, 13.4. 2021 21:26

MOJŽÍŠ ZVANÝ MINTY

Pro ty, kteří nyní smutně věší hlavu a říkají si, že v našem příběhu nemá fantazie ani kousek místa, je tu ale dobrá zpráva. Spirituál *Go Down, Moses* totiž skutečně jednu šifru obsahuje. Těžko říci, zda byla dřív slepice, nebo vejce, ale rozumnější verze zní, že zvláštní význam skladba dostala až dodatečně, možná právě ve Fort Monroe, odkud se dostala k uším posluchačů z celého světa. Vážení čtenáři, držte si klobouky, protože my víme, kdo byl skutečný Moses z naší písničky. Nikoli biblický Mojžíš, ale Mojžíš amerických otroků, člověk, jenž se pro ně navzdory obrovskému nebezpečí stále vracel a vysvobozoval je po desítkách ze zajetí plantážníků. Ten člověk se jmenoval Harriet Tubmanová. Ano, byla to žena, drobná, slabá, vážně nemocná – a přece, když skončila její kariéra tajného převaděče a zvěda, měla na kontě bezmála 800 zachráněných duší. Harriet Tubmanová přišla na svět nejspíš v roce 1822 jako Araminta „Minty“ Rossová na rozlehlé plantáži u řeky Blackwater v marylandském městě Madison. Od narození žila v otroctví. V mládí sloužila svým majitelům jako chůva a pokaždé, když se dítě, které měla na starosti, probudilo a začalo plakat, bílý pán ji zbičoval. Později musela dělat mužskou práci: orala, tahala z lesa klády a tak podobně. Jednou, to ještě nebyla dospělá, ji poslali do obchodu nakoupit nějaké zásoby. V obchodu se srazila s otrokem z jiné plantáže, jenž podle všeho opustil pole bez dovolení. Za ním se hnal jeho rozzuřený hlídač a křičel na Minty, aby mu ho pomohla chytit. Nakonec popadl jedenapůlkilové závaží, které leželo na pultu, a vší silou jím mrštil po běžícím chlapci. Omylem však zasáhl Aramintu. V následujících dnech musela nebohá dívka s rozbitou hlavou dál pracovat na poli, přestože se jí řinula po čele do očí krev. Nevyléčené zranění mělo za následek, že začala trpět halucinacemi a podivnými sny, jež vlivem své křesťanské výchovy a hluboké víry považovala za boží znamení.

V roce 1844 si Minty vzala svobodného Afroameričana Johna Tubmana (což nebylo v tehdejší Marylandu nic neobvyklého) a křestní jméno si změnila na Harriet. Protože měla stále podlomené zdraví, její cena v očích majitele plantáže klesala a hrozilo, že ji brzy prodá. Aby se nemusela nedobrovolně odloučit od své rodiny a manžela, rozhodla se utéci. Napodruhé se jí to podařilo. Využila přitom jako tisíce dalších osob Podzemní železnici (Underground Railroad), tajnou síť únikových cest, po nichž uprchlíci s pomocí převaděčů a lidí zajišťujících jim úkryt putovali z nevolnického Jihu do svobodných států. Byla to nesmírně riskantní pouť, neboť pohotoví lovci odměn měli k dispozici koně, pušky a honící psy. Na Podzemní železnici se používala příslušná terminologie: převaděči byli „průvodčí“, úkryty se nazývaly „stanice“ nebo „depa“ a ti, kteří je poskytovali, „přednostové stanice“. Otrokům se říkalo „pasažéři“ a každý

z nich dostal před začátkem cesty „lístek“. Není divu, že je metafora vlaku v černošských písních tak častá – viz spirituál *Gospel Train (Svatý vlak)*.

Harriet Tubmanové se podařilo uniknout do Filadelfie. Okamžitě po svém osvobození však začala uvažovat o tom, že se do Marylandu vrátí a zachrání zbytek své rodiny. Taková myšlenka – jít znovu na místo, kde sídlí mí mučitelé – napadla asi jednoho černého nevolníka z milionu. Tubmanová však tuto smělou ideu proměnila v čin, a ne jednou, ale hned třináctkrát. Poté, co během několika prvních výprav na nenáviděný Jih jako průvodčí Podzemní železnice úspěšně převedla do „zaslíbené země“ část svých příbuzných, začala osvobozovat i jiné otroky, a ti jí na oplátku dali přezdívku „Mojžíš“. Později se vžila pověst, že Tubmanová svůj příchod dávala na vědomí zpěvem spirituálu *Go Down, Moses*. Je to možné, ale není to doložitelné. Ať tak či tak, Tubmanová se vracívala pod rouškou noci, většinou v zimních měsících, kdy lidé raději zůstávají v teple a tolik nevycházejí. Útěky plánovala na sobotní večer, aby se zvěst o uprchlých otrocích roznesla až s pondělním vydáním novin. Nikdy necestovala na Jih bez revolveru a byla ho ochotna použít jak proti honicím psům, tak proti členům vlastní výpravy, pokud si z nedostatku odvahy chtěli cestu na poslední chvíli rozmyslet.

Za jedenáct let, během nichž pod nejrůznějšími převleky pravidelně navštěvovala rodný Maryland, se jí podařilo zachránit přibližně 70 otroků. Ani jednou ji nechytily a ona sama později ráda opakovala, že „*její vlak nikdy nevykolejil a neztratila jediného pasažéra*“. V dubnu 1858 byla Tubmanová představena abolicionistovi Johnu Brownovi. Pomohla mu se sháněním dobrovolníků pro jeho připravovaný útok na zbrojní arzenál ve městě Harper's Ferry a dala mu cenné geografické rady. Pak jí ale zřejmě došlo (snad díky jejímu spojenci Fredericku Douglassovi), že Brownův plán zavání fanatismem, a dala od něj ruce pryč. S vypuknutím občanské války se logicky přidala na stranu Unie, stala se ošetřovatelkou a vojenským zvědem. Její znalost prostředí se ukázala být zvláště cenná při útoku na plantáže podél řeky Combahee, kdy bezpečně provedla tři vojenské parníky oblastí podvodních min, které na severě nastražila konfedační armáda. Když akce skončila, odváželi vojáci Unie na svých lodích přes 700 zachráněných otroků.

Foto archiv.

GO DOWN, MOSES

When Israel was in Egypt's Land,
Let my people go,
Opressed so hard they could not stand,
Let my people go.

Go down, Moses,
Way down in Egypt's Land.
Tell ol' Pharaoh,
Let my people go.

So Moses went to Egypt's land,
Let my people go,
He made ol' Pharaoh understand,
Let my people go.

Go down, Moses...

"Thus spoke the Lord,"
bold Moses said,
Let my people go,
"If not, I'll smite your first-born dead,
Let my people go."

Go down, Moses...

JDI, MOJŽÍŠI

Když žili Izraelité v Egyptě
(nech můj lid jít),
byli tak zdeptaní, že nemohli dál
(nech můj lid jít).

Jdi, Mojžíši,
tam do země egyptské
a řekni faraonovi:
Nech můj lid jít.

A tak šel Mojžíš do země egyptské
(nech můj lid jít)
a řekl to faraonovi na rovinu
(nech můj lid jít).

Jdi, Mojžíši...

„Tak pravil Pán,“ povídá smělý Mojžíš,
„nech můj lid jít,
když ne, zahubím tvého prvorozeného,
nech můj lid jít.“

Jdi, Mojžíši...